

Հավելված

Հաստատված է
Հայաստանի Հանրապետության
կենտրոնական բանկի խորհրդի
24.05.2024 թ. թիվ 81Ա որոշմամբ

**ԴՐԱՄԱՎԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԻ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
(2023 թվականի 2-րդ եռամսյակ – 2024 թվականի 1-ին եռամսյակ)**

2023 թվականի 2-րդ եռամսյակից մինչև 2024 թվականի 2-րդ եռամսյակն ընկած 1 տարվա ընթացքում ՀՀ-ում ձևավորվել և պահպանվել է ցածր գնաճային միջավայր: Դրան հիմնականում նպաստել են արտաքին հատվածից փոխանցվող գնանկումային ազդեցությունները, ՀՀ ԿԲ-ի կողմից իրականացված դրամավարկային քաղաքականությունը և դրամի արժևորումը:

Հաշվի առնելով արտաքին հատվածից գնանկումային ազդեցությունների փոխանցման հետևանքով գնաճի շարունակական նվազման և ՀՀ աշխատաշուկայում աշխատավարձերի աճի տեմպի դանդաղման, ինչպես նաև գնաճային սպասումների որոշակի նվազման ազդեցությունները ընդհանուր գնաճային միջավայրի վրա՝ դիտարկվող ժամանակահատվածում ԿԲ-ն աստիճանաբար թուլացրել է դրամավարկային պայմանները՝ իջեցնելով քաղաքականության տոկոսադրույքը, ընդհանուր առմամբ, 2.25 տոկոսային կետով:

Արտաքին հատվածից փոխանցվող գնանկումային ազդեցությունների և ԿԲ-ի կողմից իրականացված դրամավարկային քաղաքականության արդյունքում հաշվետու ժամանակահատվածում 12-ամսյա գնաճը նվազել է 6.7 տոկոսային կետով և 2024 թ. մարտին կազմել է -1.2%: Գրեթե նույն տեմպերով նվազել է նաև 12-ամսյա բնականոն գնաճը՝ 7.1 տոկոսային կետով, և մարտին կազմել՝ -0.7%:

1. ԴՐԱՄԱՎԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՇՎԵՏՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

2023 թ. 2-րդ եռամսյակի ծրագրում ներկայացված սցենարի հիմնական դատողությունների համաձայն՝ կարճաժամկետում ակնկալվում էր 12-ամսյա գնաճի որոշակի նվազում, թեև ՀՀ տնտեսությունում բարձր պահանջարկն ու գնաճային սպասումները պահպանվում էին, որի պարագայում աշխատավարձերը և «առավել կոշտ գներով» բնորոշվող մի շարք ծառայությունների ու ապրանքների գնաճը դեռևս մնում էր բարձր: Սպասվող մակրոտնտեսական զարգացումների և իրականացվող դրամավարկային քաղաքականության ներքո 12-ամսյա գնաճը կարճաժամկետում պահպանվելու էր նպատակային ցուցանիշից ցածր մակարդակում, այնուհետև աստիճանաբար կավելանար՝ միջնաժամկետում կայունանալով նպատակային 4% ցուցանիշի շուրջ:

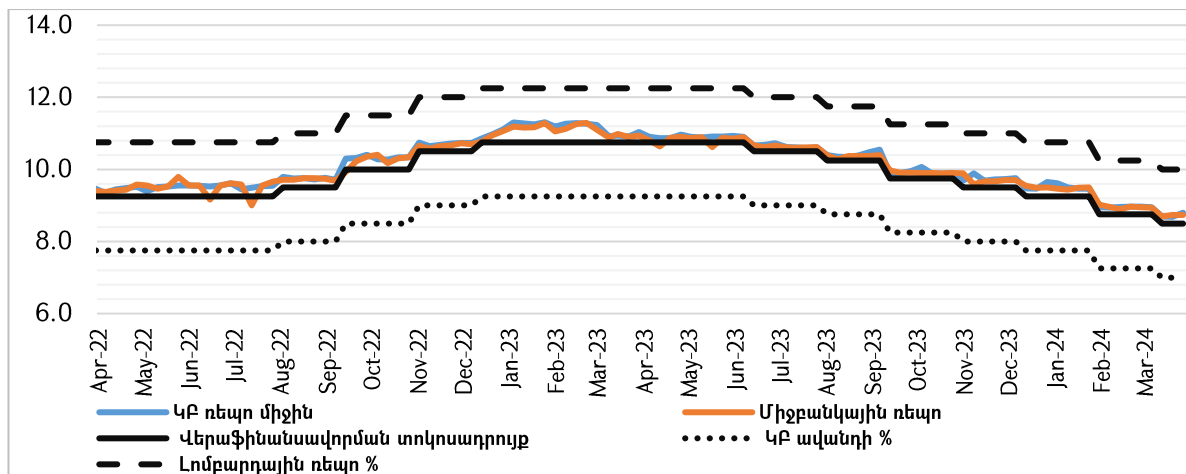
Հաշվետու ժամանակահատվածում, ընթացող աշխարհաքաղաքական երևույթների և պահպանվող անորոշությունների պայմաններում, համաշխարհային և Հայաստանի Հանրապետության հիմնական գործընկեր երկրների տնտեսական ակտիվության և պահանջարկի աճի տեմպերը շարունակել են դանդաղել: Այս զարգացումների և այդ երկրներում իրականացվող զսպող դրամավարկային քաղաքականության պարագայում միջազգային ապրանքահումքային շուկաներում դիտվել է հատկապես պարենամթերքի և էներգակիրների գների էական նվազում, ինչպես նաև համաշխարհային տնտեսությունում գնաճային միջավայրը որոշակիորեն մեղմվել է: 2024 թ. սկզբից Մերձավոր Արևելքում ստեղծված աշխարհաքաղաքական լարվածությունը որոշակի ռիսկեր է առաջացրել էներգակիրների համաշխարհային գների հետագա աճի և առաջարկի արժեչափաների հնարավոր խաթարման տեսանկյունից: Այդուհանդերձ, նման իրավիճակում արտաքին հատվածից ՀՀ տնտեսության վրա հիմնականում դիտվել են գնանկումային ազդեցություններ:

Դիտարկվող ժամանակահատվածում Հայաստանում մշտապես պահպանվել է բարձր տնտեսական ակտիվություն՝ պայմանավորված գերազանցապես ծառայությունների և շինարարության ոլորտներում արձանագրված բարձր աճով: Դրական զարգացումներ են արձանագրվել նաև ՏՏ և մշակող արդյունաբերության ճյուղերում՝ արտահայտվելով այդ ոլորտներում արտադրական ներուժի և արտահանման ավելացման միտումներով: Անցած մեկ տարվա ընթացքում համախառն պահանջարկը ևս շարունակել է բարձր մնալ, սակայն կրել է կառուցվածքային փոփոխություններ: Այսպես՝ ժամանակահատվածի առաջին կեսին, միջազգային այցելուների, այդ թվում՝ զբոսաշրջիկների, ինչպես նաև ֆինանսական զգալի ներհոսքի ազդեցությամբ հատկապես ծառայությունների ոլորտում դիտվել է արտաքին պահանջարկի էական ավելացում: Երկրորդ կեսին այդ միտումը որոշակիորեն թուլացել է՝ կապված զբոսաշրջության աճի տեմպի դանդաղման հետ, ինչին զուգահեռ զգալիորեն աշխուժացել է ներքին պահանջարկը՝ պայմանավորված մասնավոր սպառման բարձր աճով, որին էլ նպաստել է եկամուտների շարունակական ավելացումն ու նախկինում կուտակված խնայողությունների ծախսումը: Միաժամանակ, միջազգային այցելուների կողմից ներկայացված մեծ պահանջարկի և արտերկրից ֆինանսական փոխանցումների զգալի ներհոսքի ազդեցությամբ ՀՀ արժույթային շուկայում արձանագրվել է դրամի արժևորում:

Նման զարգացումների հեռանկարով ԿԲ-ն, 2023 թ. առաջին կիսամյակում ներմուծված պարենային ապրանքների մասով դիտվող գնանկումային երևույթներին զուգահեռ դեռևս պահպանվող բարձր պահանջարկի ու աշխատաշուկայից ածանցվող գնաճային ազդեցությունների պայմաններում, մինչև հունիս քաղաքականության տոկոսադրույքը թողել է անփոփոխ՝ պահպանելով հարաբերականորեն խիստ դրամավարկային պայմանները: 2023 թ. հունիսից մինչև 2024 թ. ապրիլ ընկած ժամանակահատվածում, թե՛ արտաքին և թե՛ ներքին ապրանքահումքային շուկաներում գնանկումային միտումների շարունակման և գնաճային գործոնների զգալի չեզոքացման հեռանկարով պայմանավորված, ԿԲ-ն նվազեցրել է քաղաքականության տոկոսադրույքը, ընդհանուր առմամբ, 2.25 տոկոսային կետով՝ 2024 թ. մարտին սահմանելով 8.5%: Միաժամանակ, հաշվի առնելով գնաճային սպասումների վերաբերյալ պահպանվող բարձր անորոշությունները և տնտեսությունում ներքին պահանջարկի գործոնների ընդլայնման ռիսկերը, ԿԲ-ն հիմնականում նախապատվությունը տվել է դրամավարկային պայմանների աստիճանական թուլացմանը՝ արտահայտելով պահանջարկի հետագա կարգավորման և գնաճային սպասումների կայունացման ապահովման հետևողականություն:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ռուս-ուկրաինական հակամարտության շարունակման, ինչպես նաև տարածաշրջանում ընթացող ներքին քաղաքական զարգացումների հետևանքով ՀՀ ֆինանսական շուկայի տատանողականության ավելացման պայմաններում ԿԲ-ն հետևողական է եղել ֆինանսական շուկայում իրացվելիության համարժեք կարգավորման նպատակին հասնելու հարցում: Դրա արդյունքում շուկայական տոկոսադրույքները հիմնականում ձևավորվել են գործառնական նպատակի՝ քաղաքականության տոկոսադրույքի շուրջ: Նույն գործոններով պայմանավորված՝ արտարժույթի շուկայում դիտվել է որոշակի տատանողականություն, որն առանձին դեպքերում առաջացրել է շուկայի խաթարման ռիսկեր, որի պայմաններում ԿԲ-ն շուկայում ունեցել է իրավիճակային մասնակցություն ֆինանսական շուկայի բնականոն գործունեության ապահովման նպատակով: Հաշվետու տարվա ընթացքում ՊՊ շուկայում եկամտաբերության կորի վարքագիծը համահունչ է եղել քաղաքականության տոկոսադրույքի փոփոխությանը: 2023 թ. սեպտեմբերի վերջին Արցախում տեղի ունեցող իրադարձություններն արտահայտվել են ֆինանսական համակարգում տատանողականության և անորոշության ավելացմամբ, ինչպես նաև նկատվել է եկամտաբերության կորի որոշակի աճ: Արդեն 2024 թ. առաջին եռամսյակում, ԿԲ-ի կողմից քաղաքականության տոկոսադրույքի նվազեցման պայմաններում, հունվարին եկամտաբերության կորի երկարաժամկետ, իսկ մարտին նաև կարճաժամկետ հատվածները կրկին տեղաշարժվել են դեպի ներքև: Հաշվետու ժամանակահատվածում, պահպանվող ներքին բարձր պահանջարկի պարագայում և՛ սպառողական, և՛ հիպոտեկային վարկերը շարունակում են աճել արագ տեմպերով, իսկ բանկային համակարգը պահպանել է իրացվելիության և կապիտալի բարձր մակարդակ:

ԿԲ գործիքների և կարճաժամկետ շուկայական տոկոսադրույքների վարքագիծը

Ամփոփելով նշենք, որ դիտարկվող մեկ տարվա ընթացքում արտաքին հատվածից փոխանցված գնանկումային ազդեցությունների, իրականացված դրամավարկային քաղաքականության և դրամի արժևորման արդյունքում 12-ամսյա գնաճը նվազել է 6.7 տոկոսային կետով և 2024 թ. մարտին կազմել -1.2%: 12-ամսյա բնականոն գնաճը ևս արագ տեմպով նվազել է (7.1 տոկոսային կետով) և մարտի վերջին ձևավորվել -0.7% մակարդակում: Գնահատվում է, որ 12-ամսյա ընդհանուր գնաճն առաջիկայում կպահպանվի նպատակային ցուցանիշից ցածր մակարդակում, այնուհետև զգալիորեն կավելանա և միջնաժամկետում կկայունանա նպատակային 4% ցուցանիշի շուրջ:

2. ԳՆԱԾԻ ՏԱՐԵՐԸ ՀԱՇՎԵՏՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾՈՒՄ

Հաշվետու ժամանակահատվածում տնտեսությունում գնաճային ճնշումները զգալիորեն թուլացել են՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսությունից փոխանցվող գնանկումային ազդեցություններով, նախորդ տարիներին ԿԲ-ի կողմից իրականացված դրամավարկային քաղաքականության և դրամի արժևորման ազդեցությամբ: Սա արտացոլվել է թե՛ սպառողական գների աճի և թե՛ բնականոն գնաճի զգալի դանդաղմամբ:

Դիտարկվող ժամանակահատվածում բնականոն գնաճը, որի կազմում չեն ներառվում սեզոնային պարենային ապրանքներն ու կարգավորվող ծառայությունները, շարունակել է թուլանալ՝ հաշվետու ժամանակահատվածի վերջին պահպանվելով բացասական տիրույթում. մարտին կազմել է տ/տ -0.7%, ինչը մեծապես արտացոլում է ներմուծվող ապրանքներից փոխանցվող գնանկումային միտումները (օր.՝ հացամթերք, յուղեր և ճարպեր, շաքարավազ և այլն):

Այսպես՝ նախորդ մեկ տարվա ընթացքում համաշխարհային և հիմնական գործընկեր երկրների տնտեսական ակտիվության որոշակի դանդաղման և համեմատաբար թույլ պահանջարկի միջավայրի, ինչպես նաև հարաբերականորեն զսպող դրամավարկային պայմանների ներքո պարենային շուկաներից փոխանցվող գնանկումային ազդեցությունները պահպանվել են, ինչն արտացոլվել է ներմուծվող ապրանքների գնանկումային դրսևորումներում: Պետք է փաստել նաև, որ ՀՀ դրամի արժևորումը և դրա ազդեցության աստիճանական փոխանցումը ևս իր արտացոլումն է ունեցել ներմուծված ապրանքների գների նվազման վրա: Այդուհանդերձ, հաշվետու ժամանակահատվածի ընթացքում Մերձավոր Արևելքում աշխարհաքաղաքական զարգացումների հետ կապված ռիսկերն ու անորոշությունները շարունակել են գնաճային ազդեցություն ունենալ էներգակիրների համաշխարհային գների վրա՝ արտացոլվելով նաև ներքին շուկայում վառելիքի գների վրա:

ՀՀ ժամանած միջազգային այցելուների մեծ հոսքով և ներկայությամբ պայմանավորված՝ ՀՀ տնտեսությունում ձևավորված բարձր պահանջարկը գնաճային ճնշումներ է ավելացրել տեղական արտադրության ապրանքների և հատկապես ծառայությունների մասով: Այդ իրավիճակում ճշգրտվել են գնային հարաբերական կոշտություններ ունեցող մի շարք ծառայությունների (բնակարանի վարձակալություն, ռեստորաններ և հյուրանոցներ, վարսավիրանոցային, բժշկական, ֆինանսական, փոստային ծառայություններ) սակագները, որոնք հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում պահպանվել են բարձր մակարդակներում և միայն վերջում ցուցաբերել նվազման միտումներ (տե՛ս գրաֆիկ 2):

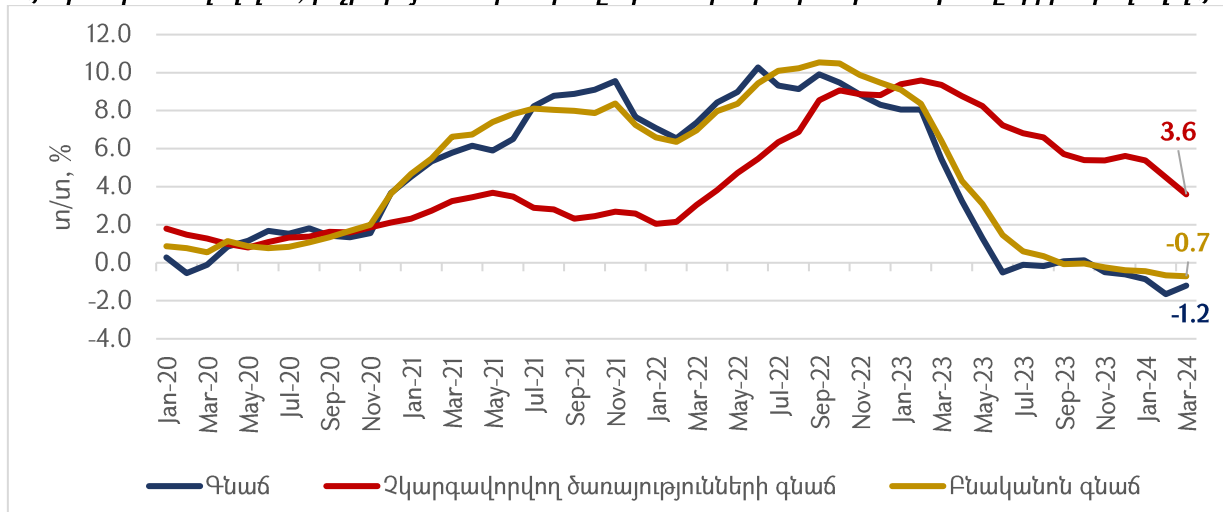
Միաժամանակ, տարվա ընթացքում ներքին պահանջարկի արագացումը, որին հիմնականում նպաստել են եկամուտների շարունակական ավելացումն ու նախկինում կուտակված խնայողությունների ծախսումը, ինչպես նաև զուգահեռաբար ընթացող սպառողական վարկավորման աճը, որոշակի գնաճային ճնշումներ է առաջացրել սպառողական շուկայում: Դրան 2023 թվականի սեպտեմբերից հետո նպաստել է նաև Արցախից բռնի տեղահանված բնակչության ներհոսքը Հայաստան:

Պետք է նշել նաև, որ բնականոն գնաճի տարրերից «Ծխախոտային արտադրատեսակներ» և «Ալկոհոլային խմիչքներ» ապրանքախմբերի գների աճը,

ինչպես և գնահատվում էր, կրել է 2024 թ. սկզբին ակցիզային հարկի դրույքաչափերի փոփոխության գնաճային ազդեցությունը:

Գրաֆիկ 2

Հաշվերու ժամանակահատվածում արտաքին հարվածից փոխանցվող գնաճային ազդեցությունները էականորեն մեղմվել են, ինչի պայմաններում թե՛ ընդհանուր և թե՛ բնականոն գնաճը կտրուկ նվազել է

Վերջին ամիսներին տնտեսությունում գնանկումային միտումների պահպանմանը զգալիորեն նպաստել է սեզոնային պարենային ապրանքների գնանկումը՝ պայմանավորված ինչպես սեզոնային դրսևորումներով, այնպես էլ ջերմոցային տնտեսությունների գործունեության արդյունքում հնարավոր որոշակի, թեև սահմանափակ ազդեցությամբ, ինչպես նաև տվյալ ապրանքախմբում ներմուծված ապրանքների գնանկումային դրսևորումներով:

Հատկանշական է նաև, որ 2024 թվականի առաջին եռամսյակի սկզբին կարգավորվող ծառայությունների սակագները որոշակիորեն աճել են՝ հիմնականում պայմանավորված հունվարից մեքենաների կայանման համար վճարների մեկանգամյա գնաճային ազդեցությամբ:

Աղյուսակ 1

Ապրանքախմբի անվանումը	Կշիռը	12-ամսյա գնաճը 2024 թվականի մարտին	Նպաստումը տ/տ գնաճին
Բնականոն գնաճ	75.4	-0.7	-0.5
Հացաբուլկեղեն և ձավարեղեն	8.9	-6.8	-0.6
Միս	10.6	-1.7	-0.2
Յուղեր և ճարպեր	2.9	-16.5	-0.5
Շաքարավազ	0.5	-4.6	0.0
Կաթնամթերք	4.6	-3.8	-0.2
Ալկոհոլային խմիչքներ	2.0	7.1	0.1
Ծխախոտային արտադրատեսակներ	2.3	8.2	0.2
Հագուստ	2.1	0.2	0.0
Կոշիկ	1.2	2.9	0.0
Կենցաղային սարքեր	0.6	3.4	0.0
Վառելիք	4.5	5.4	0.2
Օդային մարդատար տրանսպորտի ծառայություն	2.2	18.5	0.4
Ամբուլատոր ծառայություն	2.3	0.9	0.0
Փաստացի վճարվող վարձավճար բնակարան վարձակալողի կողմից լրացուցիչ բնակատեղիների համար	2.0	4.2	0.1
Ռեստորաններ և հյուրանոցներ	2.1	3.8	0.1
Վճարներ բանկերի, փոստային բաժանմունքների ծառայությունների համար	0.7	7.7	0.1
Սեզոնային պարենային ապրանքներ	10.3	-7.0	-0.7
Ձու	1.3	3.5	0.0
Մրգեր	3.5	-2.7	-0.1
Բանջարեղեն	5.5	-13.8	-0.8
Կարգավորվող ծառայություններ	14.3	1.2	0.2
Ապրանքների և ծառայությունների այլ խմբեր			
Ներմուծված պարենային ապրանքներ	15.5	-6.3	-1.0
Չկարգավորվող ծառայություններ	19.3	3.6	0.7